

กฎหมายลักษณะหนี้ (3)(4)

ศาสตราจารย์ ดร.ดาราพร ธีระวัฒน์
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
ปีการศึกษา 2568

หลักความรับผิดชอบของลูกหนี้

หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของลูกหนี้

- 1.หนี้ถึงกำหนดชำระหนี้แล้ว และ
- 2.ลูกหนี้ละลายไม่ชำระหนี้ (ทำไม่สำเร็จในการชำระหนี้)

การบังคับชำระหนี้

- 1.การบังคับชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง (ม.213)
- 2.การบังคับชำระหนี้ให้ชดใช้ค่าเสียหาย (ม.222 – ม.223)

หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของลูกหนี้

- 1.หนี้ถึงกำหนดชำระหนี้แล้ว และ
- 2.ลูกหนี้ละลายไม่ชำระหนี้ (ทำไม่สำเร็จในการชำระหนี้)

ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในการไม่ชำระหนี้

หลัก : เมื่อมูลหนี้เกิดขึ้น และหนี้นั้นถึงกำหนดชำระหนี้
เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกชำระหนี้ (มาตรา 194)

มาตรา 203 : หลักของกำหนดเวลาชำระหนี้

ความสำคัญของการกำหนดเวลาชำระหนี้

- 1.เงื่อนไขเวลาเริ่มต้น : มาตรา 191 วรรคหนึ่ง มาตรา 192 มาตรา 193
- 2.การผิดนัด : หลักการผิดนัด มาตรา 204
- 3.อายุความ: ม. 193/12, ม. 193/10 , ม. 193/14 , ม. 193/35
- 4.การผ่อนเวลาชำระหนี้* : กรณีค้ำประกัน มาตรา 700

หลักของกำหนดเวลาชำระหนี้ (มาตรา 203)

1. กำหนดเวลาชำระหนี้ (ตามวันปฏิทิน) (มาตรา 203 วรรคหนึ่ง)
2. กำหนดเวลาชำระหนี้ที่อนุমানจากพฤติการณ์ได้ (มาตรา 203 วรรคหนึ่ง)
3. กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้แต่กรณีเป็นที่สงสัย (มาตรา 203 วรรคสอง)
4. ไม่มีการกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกชำระหนี้ได้โดยพลัน (มาตรา 203 วรรคหนึ่ง)

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง

- ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามมาตรา 203 วรรคหนึ่ง
“เจ้าหนี้ย่อมเรียกชำระหนี้ได้โดยพลัน”
- ฎีกาที่ 1962/2525 ; ที่ 2103/2535 ; ที่ 7399/2547
- ฎีกาที่ 5583/2562

หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของลูกค้า เจ้าหน้าที่ใช้สิทธิบังคับชำระหนี้

หลักเกณฑ์ที่ 1. หนี้ถึงกำหนดชำระหนี้แล้ว และ

หลักเกณฑ์ที่ 2. ลูกค้าละเลยไม่ชำระหนี้

หลักเกณฑ์ที่ 2. ลูกหนี้*ละลาย*ไม่ชำระหนี้

หมายถึงทำไม่สำเร็จในการชำระหนี้

ดูหมายเหตุฎีกา อ.จิตติ ตีงศรัทธีย์ 2843/2525

1. ไม่มีการชำระหนี้เลย
2. มีการชำระหนี้ไม่ถูกต้อง
3. มีการชำระหนี้ล่าช้า (ผิดนัด)
4. การชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัย

หลักเกณฑ์ของกฎหมายเกี่ยวกับการชำระหนี้ถูกต้อง

1. กำหนดเวลาชำระหนี้ (ม. 203)
2. ผู้ชำระหนี้ (ม. 314)
3. ผู้รับชำระหนี้ (ม. 315 – ม. 319)
4. วิธีการชำระหนี้ (ม. 320 – ม.323)
5. สถานที่ชำระหนี้ (ม. 324)
6. ค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้ (ม. 325)
7. หลักฐานการชำระหนี้ (ม. 326- ม.327)
8. การจัดสรรการชำระหนี้ (ม. 328- ม.329)
9. การวางทรัพย์ (ม. 331- ม. 339)

ผู้ชำระหนี้

1. ลูกหนี้, ตัวแทนลูกหนี้, ทายาทของลูกหนี้, บุคคลที่ลูกหนี้ใช้
ในการชำระหนี้ (มาตรา 220)
2. ผู้มีสิทธิรับช่วงสิทธิ (มาตรา 227, 229, 230)
3. บุคคลภายนอก (มาตรา 314)

การชำระหนี้โดยบุคคลภายนอก (มาตรา 314)

1. เหตุที่มีบุคคลภายนอกเข้าชำระหนี้ของลูกหนี้
2. ใครคือบุคคลภายนอก
3. ข้อยกเว้นที่บุคคลภายนอกชำระหนี้ไม่ได้
 - สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้ทำการชำระได้
 - การขัดต่อเจตนาที่คู่กรณีได้แสดงไว้
 - การขึ้นใจลูกหนี้
4. ผลของการชำระหนี้โดยบุคคลภายนอก

ข้อพิจารณา : การชำระหนี้ของบุคคลภายนอก

1. กรณีการชำระหนี้ของบุคคลภายนอกเป็นการแสดงเจตนา(นิติกรรม) ที่บุคคลภายนอกขอปฏิบัติชำระหนี้ในหนี้ของลูกหนี้ให้เจ้าหนี้เลย (มาตรา 314)
2. กรณีการชำระหนี้ของบุคคลภายนอกโดยการทำเป็นสัญญาที่บุคคลภายนอกตกลงกับเจ้าหนี้เพื่อการชำระหนี้ของลูกหนี้ จะมีการทำสัญญาประเภทใดได้บ้าง

ข้อสังเกตคำวินิจฉัยคำพิพากษาศฎีกาที่เกี่ยวข้อง

- ศฎีกาที่ 595/2537 เป็น“สัญญาประเภทหนึ่ง”
- ศฎีกาที่ 2468/2549 ข้อตกลงโอนโครงการขายบ้านและที่ดินเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกรวมอยู่ด้วย”
- ศฎีกาที่ 9103/2560 ประเด็นข้อเท็จจริงที่มีบุคคลภายนอกทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้เพื่อชำระหนี้ของลูกหนี้กับเจ้าหนี้ ?

ผู้รับชำระหนี้

1. ฝ่ายเจ้าหนี้

1) เจ้าหนี้ (มาตรา 315)

2) บุคคลผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้ (มาตรา 315)

- ผู้ได้รับมอบอำนาจจากเจ้าหนี้ : ตัวแทนตามสัญญา
- ผู้มีอำนาจกระทำการแทนตามกฎหมาย

3) การชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ของเจ้าหนี้ที่ได้ยื่นคำขอให้สั่งอายัดการชำระหนี้ (มาตรา 319)

ผู้รับชำระหนี้ (ต่อ)

2. บุคคลอื่นที่รับชำระหนี้ทำให้หนี้ระงับลงได้

- 1) ผู้ครองตามปรากฏแห่งสิทธิในมูลหนี้ (ม.316)
- 2) ผู้ถือใบเสร็จ (ม. 318)
- 3) บุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะได้รับการชำระหนี้ การชำระหนี้สมบูรณ์เท่าที่เจ้าหนี้ได้ลาภนอก (ม. 317)
- 4) บุคคลผู้ไม่มีอำนาจรับชำระหนี้ แต่เจ้าหนี้ได้ให้สัตยาบัน (ม. 315)